

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna številka L. 15.—
Naročnina: Mesečna L. 65.—
Pošt. ček. rač. št. 9-18127

Leto I. - Štev. 25

Gorica - Trst, 10. oktobra 1947

Izhaja vsak petek

Država in režim

Zgodovina nas uči, da samozvanci in tirani istovelijo sebe z državo. Francoski absolutistični kralj Ludvik XIV. je postavil v XVIII. stoletju trditev: država — sem jaz. Moderni diktatorji se zibljejo v isti miselnosti, toda da zakrijejo svoj absolutizem, postavljajo v ospredje svoj režim, vlado svojih pokornih služabnikov in govore: naš režim — je država. Tako je trdil Primo de Rivera, ki je s svojim padcem povlekel za seboj padec španske kraljevine, tako je vpil Mussolini, tako je rohnal Hitler, ki je bil prepričan, da bo nacizem gospodaril nad Nemčijo tisoč let. In tako govore Stalin in Tito in Dimitrov in Groza: država — to sem jaz in moj režim. Kdor je proti mojemu režimu, proti moji vladi, je proti državi, je izdajalec. Koliko potvorbe je v tej varljivosti, hinavski trditvi, kateri, žalibog, še dandanes nasedajo in verujejo tudi dobromisleči ljudje.

Država je tvorba, ki urejuje in uresničuje politično, pravno, gospodarsko in socialno življenje državljanov. Ona jamči za varnost državljanov in za zunanjo varnost svojih mej in svojih koristi. Država je čuvar in prenašalec narodovega duha iz roda v rod, kakor je bil v vekovih izoblikovan po jeziku, šegah in navadah in po svoji veri. Ona ni le sedanost, ampak tudi preteklost in bodočnost nacije. Liki, v katerih se države odražavajo, se spreminjajo, neobhodna potreba po državi pa je trajna. Spreminjajo se vlade in režimi ali država ostane. Zato je težka zmeta in prevara istoveljiti državo in režim.

Vsa narodnozaveden človek ljubi svojo državo. Italijan ljubi Italijo, Francoz Francijo, Nemec Nemčijo, Jugoslovanci Jugoslavijo in želi, da njegova narodna država uspeva, napreduje v blagor njenih državljanov in narodov.

Toda država ni režim. Mi smo bili, smo in ostanejo zvesti svojim tradicijam in vidimo v Jugoslaviji zvezno narodno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Te države nismo nikoli napadli, je ne napadamo in je ne bomo nikoli napadali. To vidi in ve vsakdo, kdor brez predsodkov, trezno in objektivno prelista »Demokracijo« od prve do zadnje številke. Nasel ne bo niti besede, ki bi bila napisana proti Jugoslaviji kot narodni državni tvorbi, kot državi, ki mora biti vsakemu Slovincu, sveta in nedotakljiva.

Smo pa proti totalitarizmu, ki je danes v Jugoslaviji na oblasti. Ker smo demokrati, ne bi obsodili niti komunistične vlade, ako bi bila prišla na oblast po volji naroda, na podlagi res svobodnih in tajnih volitev in bi spoštovala vsaj najenostavnejše človečanske pravice ter svobodo mišljenja.

Ali današnji režim je izraz najbrezobzirnejše diktature. Ali treba še posebej naštevati vzroke, zakaj smo proti temu režimu? Ali ne slišite joka in zdihojanja nesrečnih mater in ženah dolžnih žrtve, ki padajo pod

JUGOSLOVANSKA SPOMENICA GLAVNI SKUPŠČINI ZN

Svetovno časopisje je te dni priobčilo vsebino spomenice, ki jo je londonski Jugoslovanski narodni odbor poslal predsedniku glavne skupščine Združenih narodov. Spomenica, ki so jo podpisali bivši predsednik jugoslovanske narodnokonzervativne vlade Slobodan Jovanović, podpredsednik Jugoslovanske nacionalne stranke Jovan Banjanin, predsednik izvršnega odbora Samostojne demokratske stranke dr. Večeslav Vilder, predsednik Srbske kmetijske stranke dr. Milan Gavrilović, član izvršnega odbora Demokratske stranke Radoje Knežević ter član izvršnega odbora Radikalne stranke Krsta Miletić, se v svoji končni zahtevi strinja s predlogi, ki so jih nedavno Združenim narodom poslali predstavniki vzhodnoevropskih kmetijskih strank. Ker je spomenica Jugoslovanskega narodnega odbora pomemben dokument, ki bo brez dvoma zanimal naše čitatelje, jo v celoti objavljamo. Spomenica se glasi:

»Gospod predsednik,

Jugoslovanski narodni odbor je predložil 5. novembra 1946 Združenim narodom poziv, v katerem je prosil, naj člani opozorijo glavno skupščino na totalitarni režim v Jugoslaviji. Istočasno je Jugoslovanski narodni odbor zaprosil Varnostni svet, naj pošlje v Jugoslavijo mednarodno komisijo, ki naj na licu mesta izvede preiskavo.

Jugoslovanski narodni odbor je v svojem pozivu z dne 5. novembra 1946 podčrtal, da je bil sedanji jugoslovanski totalitarni režim ljudstvu vsiljen in da je v očitnem nasprotju s sklepi, sprejetimi v Jalti. Medtem ko se ta režim doma vzdržuje s terorističnimi sredstvi, vodi na zunaj napadalno politiko, ki ne odgovarja niti težnjam jugoslovanskih narodov niti interesom miru na Balkanu.

Položaj se je poslabšal

Jugoslovanski narodni odbor je prisiljen, da se ponovno obrne na Združene narode zaradi dejstva, ker se je položaj v Jugoslaviji v preteklem letu še poslabšal, namesto da bi se izboljšal.

Med državami, ki so na oni strani železne zavese, komunistični totalitarizem ni nikjer izvajan na tako

svincem sedanjega komunističnega režima? Samo zato, ker drugače mislijo in sodijo kot oni, ki imajo danes v Jugoslaviji vlado v rokah. Ali ne vidite tisočev in tisočev beguncev, ki se vedno beže iz Jugoslavije, ne morda kot vojni zločinci, ampak kot zvesti Jugoslovanci, ki ljubijo svoj narod in državo, za katero so se borili proti tujemu okupatorju?

Smo proti sedanjemu režimu, ker je totalitarna diktatura skrajne komunistične strahovlade. In z nami obsoja ta režim 90% jugoslovanskega prebivalstva. Ali naj morda odobravamo vlado, ki se je po kr-

popoln način kot v Jugoslaviji. V drugih državah se še vidijo sledovi nekdanjih svoboščin in opozicija daje vsaj še znake življenja. Čeprav je zatirana. Samo v Jugoslaviji je komunistična stranka, močna zaradi podpore, ki so ji jo dali veliki zavezniki, uspela odstraniti vse stare demokratske ustanove ter uničiti vsa opozicijska središča. Terorizem kot takšen, je postal stalni element vlade. V Beogradu, Zagrebu in Ljubljani se brez prestanka vrše politični procesi. Na njih vidimo posebno tiste, ki so kot n. pr. g. Miha Trifunović, nekdanji predsednik vlade v Londonu, ostali v teku pretek-

Zastopstvo Slov. demokratske zveze za STO pri šefu ZVU

Slov. demokratska zveza za STO v Trstu je predložila 20. septembra t. l. polkovniku J. J. Carnesu izčrpno spomenico o vseh vprašanjih, potrebah in zahtevah slovenskega in hrvaškega prebivalstva na STO.

Naglasila je, da sprejema slovensko prebivalstvo mednarodno državno tvorbo STO kot izvršeno dejstvo in iskreno želi mirnega sožitja in sodelovanja s svojimi sosedi italijanske narodnosti na podlagi narodne in jezikovne enakopravnosti in polnega svobodnega razvoja obeh narodnosti na temelju demokratskih načel in človeških pravic, ki so zajamčene v statutu STO. Zato obsoja vsak teror in strahovanje, če prihaja z desne ali z leve strani. Mir, red in varnost državljanov so absolutni predpogoji za uspešno ustvarjalno delo in za splošen napredek STO. Zato pa je potrebna brezhibna varnostna služba.

Ker STO državno pravno že

vojne do kraja zvesti za vezniški stvari. Te ljudi preganjajo brez vsakega obremenilnega dokaza z edinim namenom, da obglavijo opozicijo in ljudstvu dokažejo, da Velika Britanija in Združene države nista niti sposobni zaščititi svojih zvestih prijateljev. Poleg teh politikov, ki ne spadajo v komunistični krog, vidimo med drugimi obtoženci ljudi, ki so kot n. pr. g. Dragoljub Jovanović, univerzitet-

naša odgovornost pred slovenskim narodom in vsem kulturnim svetom zahtevajo neizprosno od nas, da s tega koščka še svobodne slovenske zemlje ob Jadrano dvignemo svoj glas proti režimu, ne pa proti Jugoslaviji, onemu režimu, ki je zaslužil jugoslovanske narode.

Kdor je dobromisleč, pošten, nepristranski in nezainteresiran, nam bo dal prav. In takih možatih značajev je, — hvala Bogu —, med nami še vedno velika večina. Oni razumejo, da eno je Jugoslavija, drugo pa današnji prehodni komunistični režim, ki danes

gospodari v njej.

ni profesor in predsednik kmetijske levice, v prvih dneh komunističnega prihoda na oblast z njimi sodelovali in jim bili ideološko zelo blizu, ki pa niso mogli sprejeti sistema enotne stranke, ki je bil upostavljen v Jugoslaviji. Nedavno so v Sloveniji sodili skupino univerzitetnih profesorjev in drugih intelektualcev; ti ljudje so bili obsojeni na več let prisilnega dela in tudi na smrt; eden izmed njih, ki je bil obsojen, je dr. Nagode, eden izmed predstavnikov najbolj znanih slovenskih intelektualnih krogov. Na Hrvaškem in v Sloveniji preganjajo katoliško Cerkev, v Srbiji pa deli enako

monotavni ukazu tajne policije odvzeli svobodo.

Preganjanja v Jugoslaviji so, skratka, zavzela takšen obseg, da jih je westminstrski nadškof kardinal Griffin po pravici lahko označil kot »zločine proti človeštvu«. Kadar misli režim, ki traja tri leta, da se bo lahko trajno vzdržal s terorističnimi sredstvi, dokazuje to, da se sam zaveda, da je velika večina ljudstva proti njemu.

Zgrešena zunanja politika

Če je terorizem karakteristični znak notranje politike sedanje jugoslovanske vlade, je karakteristika njene zunanje politike napačnost. Združeni narodi so predobro obveščeni o odgovornostih, ki bremene sedanjo vlado v pogledu »geriljske« vojne, ki divja vzdolž grških meja. Jugoslovanski narodni odbor želi samo opozoriti, da ta zunanja politika ne odgovarja resničnemu razpoloženju jugoslovanskih narodov, kakor tudi, da jim komunistični režim ne odgovarja. V preteklosti sta bili najprej Srbija in nato Jugoslavija z Grčijo vedno v dobrih sosednjih odnosih. Z Grčijo sta vedno branili neodvisnost Balkana. Nesporno je, da jugoslovanski narodi ne odobravajo sklepa Titove vlade, da Jugoslavija ne sodeluje na konferenci za gospodarsko sodelovanje v Parizu. Srbi, Hrvati in Slovenci so se razvili in so napredovali v gospodarskem in duhovnem ustroju zapadne Evrope. Prisiliti jih, da zapuste ta sistem, pomeni razbiti njihove duhovne odnose z zapadom in žrtvovati njihove bistvene gospodarske koristi. Na podlagi ponovnih in nerazumljivih napadov Tita samega proti Veliki Britaniji in Združenim državam lahko sklepamo, da je sedanji jugoslovanski vladi ljubši prelom med jugoslovanskimi narodi in zapadom, kot pa njih tradicija in njih koristi. Jugoslavija pod komunističnim režimom zbujata vtis države, ki ji je popolnoma odvzeta svoboda, da bi odločala sama o sebi.

Volja ljudstva udušena

Ni dvoma, da Jugoslavija ni edina država, ki ne vodi svoje politike, ampak politiko drugih. Kjer koli je komunistična stranka upostavila svoj totalitarni režim, je udušila voljo ljudstva ter njegove koristi žrtvovala za ustanovitev komunističnega bloka, čigar napadalni nameni niso za nikogar tajnost. Edina razlika v primeru Jugoslavije je dejstvo, da se o njej ne govori, kot se govori o drugih državah na oni strani železnega zastera, kot n. pr. o Bolgariji, Romuniji in Madžarski. Kljub temu, da se je Jugoslavija bojevala ob strani zaveznikov, pov-

(Nadaljevanje na strani 2)

Od srede do srede

2. oktobra: Sovjetska zveza je v Varnostnem svetu uporabila 21. in 22. veto in s tem preprečila vstop Italije in Finske med Združene narode. — Združene države bodo zahtevale od glavne skupščine, da določi rok za umik ameriških in sovjetskih čet s Koreje. — Gandi je proslavil svoj sedemdeseti rojstni dan; v Indiji je bil državni praznik. — Jugoslovanska vlada je predložila zahtevo, naj bi jo zaslišala komisija za avstrijsko mirovno pogodbo, in sicer glede teritorialnih zahtev in reparacij. — Na zasedanju posebnega odbora Združenih narodov za Palestino so Židje zagrožili, da bodo do skrajnosti branili svoje pravice do Palestine. — Francija, Belgija in Nizozemska so protestirale v Londonu in Washingtonu proti podelitvi večjega dela vodstva v poruških premogovnikih Nemcem. — V Londonu se je začela konferenca namestnikov zunanjih ministrov, na kateri bodo razpravljali o bodočnosti italijanskih kolonij.

3. oktobra: V političnem odboru Združenih narodov so nadaljevali razpravo o grškem vprašanju. — Po poročilu agencije »Ansa« bo Velika Britanija podprla francoski predlog, da bi Italija in Jugoslavija sporazumno imenovali tržaškega guvernerja. — Ameriške vojaške oblasti so javile, da ne bodo povabili sovjetskih vojaških atašev in novinarjev na vaje z novimi orožji, ki bodo v Združenih državah. — Eleonora Roosveltova je v socialnem odboru Združenih narodov ostro napadla sovjetski sistem nadzorovanega tiska.

4. oktobra: Velika Britanija je v odboru za zaupno upravo Združenih narodov odločno odgovorila na sovjetske kritike britanskega kolonialnega imperija, z izjavo, da je britanski imperij, čeprav ga ločijo oceani, popolna mednarodna enota, prav tako kakor Sovjetska zveza. — Na letni konferenci konservativne stranke je Winston Churchill ostro napadel notranjo laburistično politiko, a je objubil podporo konservativne stranke Bevinovi zunanji politiki, posebno pri ohranitvi tistih ozkih in prijateljskih vezí, ki jih vežejo z Združenimi državami. — Moskovska radijska postaja je javila, da so ustanovili »Odbor za sodelovanje« med turškimi, grškimi in ameriškim glavnim stanom. — Britanski trgovinski minister Wilson je izjavil, da je britanska vlada pripravljena obnoviti trgovinske odnose s Sovjetsko zvezo. — Ob koncu septembra je bil na Poljskem sestank predstavnikov komunističnih strank iz devetih evropskih držav, na katerem so ustanovili »novo komunistično internacionalo«; sestanka so se udeležile Jugoslavija, Romunija, Madžarska, Sovjetska zveza, Francija, Italija, Češkoslovaška ter člani stranke delavcev iz Bolgarije in Poljske.

5. oktobra: General de Gaulle je na volivnem zborovanju napadel francoske komuniste in izjavil, da so se slednji vrinili v vse narodno življenje zato, da ustvarjajo nered. — Iz Londona poročajo, da namerava Velika Britanija po zgledu Združenih držav vrniti Italiji ladje, ki jih je dobila na račun reparacij, pod pogojem, da Italija te ladje razstavi in jih uporabi za kovino. — V Posarju so bile volitve; na podlagi volivnih izidov bodo imeli v posarski skupščini ljudski demokrati 28 poslancev, socialisti 17, demokrati 3 in komunisti 2 poslance; komunisti so dobili samo 8,4% glasov, kar je za 0,7% manj, kot so imeli glasov l. 1946.

6. oktobra: Na zasedanju političnega in varnostnega odbora Združenih narodov je sovjetski zastopnik Višinski obtožil Združene države, da spreminjajo Grčijo v ameriško oporišče. — Na zasedanju političnega in varnostnega odbora ZN so delegati različnih držav podprli ameriški predlog za ustanovitev stalne balkanske komisije. — Jugoslovanski delegat Vilfan je v gospodarskem odboru ZN napadel Marshallov načrt, katerega je označil kot poizkus za raztegnitve Trumanove doktrine na vso Evropo. — Kanadska vlada je sklenila dovoliti naselitev 10.000 beguncev iz Evrope na svojem ozemlju.

Od srede
do srede

(Nadaljevanje s prve strani)

7. oktobra: Angleški kralj Jurij je potrdil seznam novih ministrov, katerega mu je predložil ministrski predsednik Attlee; odstopila sta vojni minister Bellen-ger in minister za preskrbo Wil-son; Emanuel Shinwell je postal vojni minister brez sedeža v vladi; bivši letalski minister je postal minister za zveze s Commonwealthom, na njegovo mesto je prišel Arthur Henderson; novi minister za Škotsko je Arthur Woodburn, ki je prišel na mesto Westwooda. — Namestniki zunanjih ministrov štirih velešil so italijanske kolonije so dosegli sporazum glede držav, ki jih bodo vključili na seznam "zainteresiranih držav". — Na zasedanju socialnega, kulturnega in človečanskega odbora ZN so s 34 glasovi zavrnil sovjetski predlog, po katerem naj bi svetovno časopisje sprejelo obvezo, da razkrinka vojne hujskače in začne kampanjo za očiščenje fašizma; za sovjetski predlog je glasovalo samo 6 članov. — Na sestanku Varnostnega odbora ZN je jugoslovanski delegat Baebler ostro napadel nekatere delegate, ki so zagovarjali ameriški načrt glede balkanskega vprašanja; belgijski delegat Spaak je Baeblerja odgovoril, da bi lahko za-slovel kot največji govornik, če bi govorniške vrline cenil po številu žalitev, ki jih uporablja v svojem govoru. — V New York je prispel načelnik turške glavne stana general Salih Omurtak; spremlja ga 13 častnikov turške vojske, mornarice in letalstva. — V Washingtonu so uradno javili, da bodo odpustili iz službe na zunanjem ministertvu vse tiste uslužbence, ki so člani komunistične, nacistične ali fašistične stranke, in one, o katerih domnevajo, da služijo kateri izmed tujih držav.

8. oktobra: V Združene države so prispeli ameriški veleposlanik v Moskvi, ameriški politični svetovalec za Nemčijo, ameriški veleposlanik v Veliki Britaniji ter general Lucius Clay, ki se bodo udeležili razgovorov glede sovjetsko-ameriških odnosov ter o bodočih ameriških diplomatskih in gospodarskih smernicah v Nemčiji in Avstriji. — Na zasedanju ZN je Sovjetska zveza dala razumeti, da bo podpirala načrt za razdelitev Palestine. — V Washingtonu so se začeli razgovori glede skupnih dolarjskih izdatkov za anglo-ameriško področje v Nemčiji. — Na zasedanju političnega odbora ZN so s 34 glasovi proti šestim in 9 vzdržanim ustanovili novo balkansko komisijo, ki bo imela svoj sedež v Solunu. — Namestnik ameriškega zunanjega ministra Lovett je komentiral ustanovitev nove komunistične internacionale in izjavil, da so stranke in vlade, ki so sodelovale pri izdelavi programa, jasno izrazile svoj namen ovirati gospodarsko obnovo Evrope; opomnil pa je komuniste, da Združene države nečejo biti v nobenem primeru motene pri izvajanju svojih načrtov in da žele pomagati evropskim prijateljskim državam na podlagi Marshallovega načrta. — Čilska vlada je obtožila jugoslovansko vlado in posebej predstavnika Tita generala Ilića, da je med svojim zadnjim potovanjem v Južno Ameriko pripravil revolucionarni načrt, ki naj bi ga izvedli na vsej južnoameriški celini in posebej v Čilu, odkoder so izgnali tudi jugoslovanskega odpravnika poslov Andreja Čunjo.

»V ostalem pa menim, da je treba vse diktature razrušiti.«

Cato Democraticus

zročja njeno trpljenje pod totalitarnim komunističnim režimom manj zanimanja kot trpljenje bivših satelitskih držav. To je tem manj razumljivo, ker bremeni odgovornost za sedanji položaj v Jugoslaviji v precejšnji meri velike zaveznike, brez čijih vojaške in politične podpore do njega nikoli ne bi moglo priti. Brezbriznost, ki se je pokazala v pogledu usode Jugoslavije, nima lahko usodnih posledic samo za jugoslovanske narode, ampak tudi za Združene narode. Jugoslavija je zaradi svojega osrednjega položaja na Balkanu ravno točka, s katere se lahko z velikim uspehom sproži komunistični splošni napad. Ta

KOCKA JE PADLA

Leta 1914 je z izbruhom prve svetovne vojne propadla II. internacionala, tako zvana socialistična internacionala "izdajalcev proletariata", kot jih označuje današnja uradna komunistična ideologija.

Pet let kasneje, marca 1919 je bila v Moskvi na I. kongresu komunističnih strank raznih dežel po iniciativi Lenina in boljševikov osnovana III. komunistična internacionala — marksistično-leninistična, ki je v 24 letih delovanja vključevala okoli 50 komunističnih strank sveta.

Maja 1943 je sedemnajst vodilnih komunistov sveta, med njimi Georgij Dimitrov, Palmiro Togliatti, Maurice Thorez, Klement Gottwald, Mathyas Rakosy, Ana Pauker, Otto Kuusinen, Wilhelm Pieck in drugi podpisalo razpust III. internacionale z utemeljitvijo, da je izvršila svojo nalogo in da se je v novih okoliščinah preživela.

Utemeljitev razpusta III. internacionale pa je bila pri poznavalcih komunizma ter takratnega položaja v svetu besedna igra za stvari, ki so stale nekoliko drugače. Razpust, vsaj formalni (in drugače ga noben resnični poznavalec tudi ni tolmčil), je bil predpogoj nadaljnega sodelovanja med zavezniki, ki se je očitoval v potrebi po pomoči, katero je želela dobiti Sovjetska zveza, po otvoritvi drugega bojišča ter dovedel nato do Teherana, Jalte, Potsdama, ustanovitve Združenih narodov itd., itd., torej do vsaj navideznega pomirjenja dveh nazorskih in političnih miselnosti.

Nova kominterne

Ustanovitev nove evropske kominterne je vsekakor vzbudila zanimanje, istočasno pa tudi delno bojaznen za bodoči razvoj v svetu. Ustanovitev ni prišla povsem nepričakovano, ker so jo pripravljali že precej časa in je bila predvsem v zadnjem času nakazana v nekaterih govorih, n. pr. Gottvalda in Broza. Bolj kot formalno propagandno delo, ki ga bo v bodoče — kot sicer doslej neprekinjeno — opravljala iz svojega novega središča Beograda, pa je zanimivo ozadje, ki je privedlo do tega koraka.

Sovjetska zveza se je ves čas od vojne dalje posluževala v mednarodnem življenju politike, ki je kazala na njeno notranjo ideološko nestrpnost ter željo po širjenju in uveljavljanju svojega vpliva v vseh dostopnih področjih. Ta njena politika, ki ji je manjkala vsaka sled sprjaznjenja s položajem v svetu, kakršen se je rodil po vojni in ki se je upiral nasilnemu vcepjanju njene ideologije, je šla tako daleč, da je na vsakem koraku skušala onemogočiti postojno ureditev dežel, kar velja predvsem za Evropo. Trumanov in Marshallov načrt, ki sta odgovora na en in drugi namen sovjetske politike, je postal Moskvi osvira, ki je preprečevala še nadaljnje izvajanje zamišljene politike. To osnovno prizadetost je bilo mogoče dobro videti v odporu, ki ga je svet doživel s strani Sovjetske zveze ob priliki napovedi Lenina in drugega ameriškega na-

napad ogroža mir na Balkanu in tudi svetovni mir.

Jugoslovanski narodni odbor ponovno podčrtava, da jugoslovanski narodi ne morejo biti odgovorni za dejanja sedanje jugoslovanske vlade ter pohovno poziva člane Združenih narodov in jih prosi, da opozore glavno skupščino na jugoslovanski totalitarni režim (čl. 11, odstavek 2 in 3 Atlantske listine). Iz vseh teh dejstev izhaja, da bi bilo nujno potrebno, da pošlje Varnostni svet v Jugoslavijo mednarodno komisijo, da na licu mesta izvede preiskavo.

Izvolite sprejeti, gospod predsednik, izraze našega največjega spoštovanja.

črta. Ustanovitev evropske regionalne kominterne ima torej v prvi vrsti namen, z vsemi sredstvi ohraniti oba načrta ter preprečiti obnovo zapadne Evrope.

Poleg evropske še druge kominterne

Evropska regionalna kominterne, ki vključuje poleg sedmih komunističnih strank več ali manj vistosmerjenih držav vzhodne Evrope ter izvzema Nemčije in Avstrije, ki živita še vedno v izrednih razmerah, tudi komunistični stranki dveh držav, ki sta tuje pomoči najbolj potrebni, pa ni edini tovrstni pojav v sovjetski politiki. Poleg lani ustanovljene kominterne za britansko imperijsko posest pričakujejo tudi ustanovitev skandinavske in južnoameriške kominterne. Razlog za ta regionalni sistem, ki pa brez dvoma predstavlja osrednje načrtno vodstvo, je pač v posebnosti prilik, ki vladajo danes v svetu, kjer zahtevajo razna področja različno propagandno akcijo.

Vsekakor pa je ustanovitev evropske kominterne najznačilnejša. Njeno področje zajema osnovni problem sveta — Evropo, v njej so vključene najbolj organizirane in najmočnejše komunistične stranke sveta, poleg tega pa vključuje na javnosti dostopnem seznamu članov najuglednejše komuniste (brez dvoma so nje člani še drugi, katerih imena pa bi zaradi njih položaja — predsedniki držav, vlad, vodje opozicije — takšnično prej škodila, kot pa koristila). Med imeni omenimo samo, da so nekateri obnem tudi člani Politburoja, Zukov in Malenkov pa veljata poleg tega oba za verjetna naslednika Stalina.

De Gasperi odbil naskok socialkomunistov

Odkar je ministrski predsednik De Gasperi sestavil svojo četrto vlado, ki jo je izbral iz svojih demokratijskih somišljenikov in nekaterih priznanih strokovnjakov, mu skušajo Togliattijevi komunisti in Nennijevi socialisti, katerih ni več sprejel v svoje ministrstvo, pri vsaki priliki izpodnesti tla in na ta način izzvati vladno krizo. Očitno ne morejo pozabiti lepih časov, ko so sedeli v vladi in imeli oblast, obenem pa brezobzirno izkoriščali težak položaj države, hujskali množice in uganjali umazano propagando in korupcijo.

Zlasti mesec september je bil za De Gasperija zelo vroč in preprežen s težavami, ki so se zdele včasih nepremostljive. Koj v začetku meseca je poslanec Nenni predložil v ustavodajni skupščini nezaupnico vladi radi slabega državnega gospodarstva. Nenniju se je seveda takoj pridružil Togliatti in oba sta začela z vsemi sredstvi iskati pristaše, da bi za svoj predlog skovala večino. Brez posebnega olepšavanja sta izjavila, da hočeta vreči De Gasperija in ga prisiliti, da prijeta njuni stranki v razširjeno vlado in na državno potrebno ustvariti v državi De Gasperijevi vladi sovražno razpoloženje.

De Gasperi je v začetku odločil razpravo o nezaupnici, ker je bil njegov finančni strokovnjak Einaudi v inozemstvu, v Londonu, kjer se je pogajal radi državnega posojila. To dobo so socialkomunisti izrabili za divjo propagando, s katero so hoteli udariti De Gasperija in njegovemo demo-

Znak slabosti ali moči

Eno izmed čestih vprašanj, ki jih je povzročila ustanovitev evropske kominterne, je tudi, ali je to dejanje dokaz slabosti ali moči Sovjetske zveze. Vprašanje se nam ne zdi važno. Spremljevalna resolucija ob ustanovitvi ugotavlja obstoj dveh taborov v svetu: osnovno vprašanje je torej tu. Sprejem načela dveh svetov stavljaja pred nas ne glede na vprašanje moči ali slabosti tisto izhodišče, ki bo obeleževalo bodoči razvoj. Glavna posledica tega dejstva pa bo borba, ki bo brez dvoma vedno ostrejša ter utegne dovesti do najusodnejšega zaključka. Osnove možnosti medsebojnega sodelovanja Vzhoda in Zapada so omajane, če ne povsem podrti. Teheran,

Kaj se dogaja v Grčiji?

Ravnatelj oddelka za zadeve Bližnjega Vzhoda in Afrike pri ameriškem zunanjem ministru, Loy W. Henderson, se je pravkar vrnil s študijskega potovanja po Grčiji in je o svojih vtisih govoril po radiu:

»Vrnil sem se iz Grčije z nekaterimi določnimi vtisi, katere bi rad sporočil, ker bi rad popravil nekatera zmotna mišljenja o Grčiji in o grškem narodu, ki so se zelo razširila v Ameriki.

Tako je n. pr. razširjeno mišljenje, da v Grčiji ni več liberalnega mišljenja in da grški narod plove alj v levi ali pa v desni totalitarizem. Jaz pa pravim, da je večina grškega naroda še vedno svobodomislalna v srcu. Grški narod še

kristjansko stranko. Ne glede na slabe gospodarske prilike v državi, ki se z velikim naporom obnavlja, se posplohovje sindikalne organizacije v razne štrajke. Tako smo doživeli večdnevno stavko kmečkih delavcev v severni Italiji, v dolini Pada, kjer je štrajkalo okrog 1 milijon delavcev. V nedeljo 21. sept. so po vseh mestih izvedli velike protestne manifestacije proti vladi radi slabih prehranjevalnih prilik. Napovedana je bila splošna stavka vsega tekstilnega delavstva. In tako dalje.

S hitrim vmesnim posegom je pa vlada vse stavke s sporazumi med delavci in delodajalci spretno rešila ali pa celo preprečila. Tudi protestna nedelja je razmeroma mirno potekla.

Vsi ti dogodki so položaj De Gasperijeve vlade močno ojačili. Vlada, ki se je v začetku glasovanju izmikala, se je po Einaudijevem povratku čutila že tako krepko, da je pritiskala na skupščino, naj se vprašanje nezaupnice čim prej reši. Po večdnevni ostrih debat in dolgih govorih v ustavodajni skupščini je bila 4. okt. odločilna seja, ki je trajala v jutranje ure. Nennijeva nezaupnica je bila najprej odklonjena s 93 glasovi manjšine. Togliatti, ki se je prestrašil moralne za-usnice, je svoj predlog umaknil. Vsi socialkomunisti so se potem oprijeli Saragatovega predloga, ki je pa tudi ostal v manjšini.

De Gasperi je s tem odbil naskok na svojo vlado. Po mnogih glasovih bo pa svoje ministrstvo kljub temu razširil, in sicer s Saragatovo socialno stranko in z republikanci.

Jalta, Potsdam in Združeni narodi so s tem stavljeni na več ali manj otipljivi preklic.

Nek lokalni komunistični list je v komentarju o ustanovitvi kominterne napisal tale stavek: »Varsavske izjave četvetih komunističnih strank so povzročile po vsem svetu val najobupnejših komentarjev. Že to dejstvo kaže veliko pozitivno vrednost, ki jo lahko prispevajo k jasni diferenciaciji med onimi, ki so resnično za mir in sodelovanje med narodi ter njihov demokratični razvoj in med tistimi, ki se sicer poslužujejo krivega demokratskega izrazoslovja, v resnici pa so v službi tistih gospodarskih monopolov, ki... itde. Pojdimo deset let nazaj. Tudi takrat so nekatere izjave povzročile obupne komentarje. Dvomimo, da so ti komentarji kazali na »veliko pozitivno vrednost« tistega in tistih, ki so z omenjenimi izjavami grozili svetu in ga nato pahnili v vojno.

vedno spoštuje ideale strpljivosti in prave demokracije. Tu liberalizem ni monopol samo grške liberalne stranke, ampak ga najdemo tako pri monarhistih kot pri republikancih in v večini grških političnih strank, pa bodisi, da so desničarske, sredinske ali pa levičarske. Na drugi strani pa je treba priznati, da so zločini grških skrajnih desničarjev in komunistov zapustili mnogo sovraštva in željo po maščevanju posebnosti pri ljudeh, ki obkokujejo svoje, ki so postali žrtev krivic in nasilja.

Druge tako zmotno mišljenje je to, da grški narod počasi siromaši, nekateri posamezniki pa postajajo preko mere bogati. Tudi to mišljenje je nepravilno. Res je, da sta v zadnjih letih cvetela dobičkarstvo in grabežljivost. Kljub temu pa je danes v Grčiji razmeroma malo bogatih ljudi, vsekakor mnogo manj nego pred vojno.

Delavci niso za gveriljce

Nadaljnje zmotno mišljenje, ki je razširjeno v svetu je to, da vlada med grškimi delavci veliko občudovanje in simpatija za gveriljce. Resnica pa je ta, da je povprečni grški delavec še vedno zvest in lojalen državljan, kljub temu, da je komunistična stranka, ki v Grčiji ni prepovedana, storila vse, da se vrine v delavske organizacije in prevzame v njih vodstvo. Res je, da grški delavci pogosto štrajkajo, vendar stavke ne vodijo vedno komunisti. Večina teh stavk pa skličejo delavci zaradi želja po izboljšanju svojega stanja — kar je v deželi, ki je v taki stiski kot Grčija popolnoma razumljivo. Le manjši del stavk je torej političnega značaja. Trdim lahko, da se doslej komunistom ni posrečilo polastiti se oblasti v delavskih organizacijah v Grčiji. Delavski voditelji v tej deželi zelo budno pazijo na to nevarnost. Znano je namreč, da so komunisti v številnih evropskih deželah obvladali delavske organizacije in potom njih izvajajo velik vpliv nad gospodarskim življenjem v teh državah. Komunisti se zavedajo, da bi lahko v Grčiji paralizirali vse javno življenje, ako bi zavladali nad delavci in bi tako omogočili gveriljem in njihovim zaveznikom napraviti konec grški neodvisnosti. Zato njihovi napori, ki jih ne smemo podcenjevati, kajti komunistični člani delavskih organizacij so izvrstno izveščani v propagandi, taktiki, organizaciji ter ideološko dobro podkovani. Pri svojem delu se poslužujejo zvijače in goljufije in nikdar ne pokažejo svoje prave barve.

Razveseljivo dejstvo pa je, da tako grške oblasti, kakor tudi odgovorni člani grških delavskih organizacij vedno bolj spreledujejo, zakaj gre in upati smemo, da bo končno iz vse te zmešnjave vstalo močno in zdravo delavsko gibanje, ki bo mnogo pripomoglo k ozdravitvi grških gospodarskih

razmer in utrdilo neodvisnost grške države.

Politični voditelji

V Ameriki in drugod po svetu se je zelo razširilo tudi mišljenje, da so vsi grški nekomunistični politični voditelji sami nezmožni, nezalnice in koristolovci. Kampanja proti grškim nekomunističnim državnikom je imela znaten uspeh tako v Grčiji kot tudi drugod. Sedaj pa ko sem se vrnil iz Grčije, lahko povem, da sem našel med političnimi voditelji te dežele istega duha vzvišenega patriotizma in državniške modrosti, ki ju najdemo v vsaki deželi, kjer vlada predstavlja svobodno izraženo voljo prebivalstva. Večkrat se je zgodilo, da so bile sposobnosti grških voditeljev zasenečene zaradi težav, s katerimi se mora boriti grška vlada, vendar je jasen dokaz državniške sposobnosti in patriotizma grških političnih voditeljev dejstvo, da so predstavniki dveh velikih zgodovinskih grških strank opustili medsebojne spore in združili svoje sile v dobro dežele. Vzpostavili so vlado, ki naj reši deželo pred nevarnostjo, kakor je ni bilo več je že celih 100 let.

V Ameriki in drugod prevladuje tudi mišljenje, da so Združene države zrušile prejšnjo vlado in ustanovile drugo. To ni res. Pač pa so zastopniki Združenih držav izrazili svoje mnenje, da je mogoče ohraniti grško neodvisnost, le ako vsi lojalni in domoljubni Grki sodelujejo pri obnovi dežele.

Ne gre za demokracijo in svobodo

Komunisti so v svetu poskušali vzbuditi vero, da grški gveriljci vodijo borbo za svobodo in demokracijo. K sreči se jim ni posrečilo pripraviti mnogo ljudi do tega, da bi jim to verjeli. Prepričan sem, da se ljudje vsaj v Združenih državah zavedajo, da komunisti vladajo gveriljce v železno roko in da je njihov edini namen ustanoviti v Grčiji isti način totalitarne vladavine, kot so ga vpeljali v nekaterih deželah, sosedah Grčije. Splošno je znano, da člani gveriljskih tolp večinoma niso komunisti in da ne delijo vsi mišljenja svojih voditeljev. Jedro gverilje obstoja le iz 30 — 40% komunistov in njihovih so-potnikov.

Ako je torej le kakih 40% gveriljcev komunistov, kako je torej mogoče, da vsi ostali tudi ostanejo še nadalje v hribih? Tu vprašanje marsikdo postavlja toliko bolj s pravico, ker je znano, da je grška vlada dne 15. septembra proglasila amnestijo, ki nudi milost in varnost ter vrhu tega možnost zaposlitve vsem gveriljcem, ki se predajo. Odgovor na to vprašanje je da se člani gveriljskih tolp ne morejo podati, ker se ne smejo. Oni žive pod železno disciplino in nadzorstvom, kot smo jih navajeni v policijskih državah.

Naše najnovejše informacije pravijo, da sedaj gveriljci operirajo v skupinah po 10 mož. Vsako tako skupino nadzirajo kakš štiri komunisti, ki pazijo na to, da ostali člani tolpe ne zbeže, ali pa, da se ne predajo grškim oblastem. Komunistični voditelji so dali jasno razumeti, da bo vsakdo, ki poskuša zbežati, ali se predati ter tako izrabiti ugodnost amnestije, takoj ustreljen. Razen tega se bodo maščevali tudi nad njegovo družino, ako beg uspe. Nič ne prav nič ne dvomi, da so komunisti odločni svoje grožnje tudi uresničiti.

Pomoč od zunaj

Marsikdo se vprašuje, kako morejo gveriljci, ki jih je razmeroma malo — le 20 do 30 tisoč, — še naprej vztrajati. Odgovor na to vprašanje nudi deloma hribovit teren, poleg tega pa tudi dejstvo, da se gveriljci lahko od časa do časa umaknejo na varno izven grškega teritorija in se tam odpočijejo, ter reorganizirajo. To dejstvo je najvažnejše pri preučevanju problemov grške gverilje. Preiskovalna komisija Združenih narodov je po temeljiti preiskavi letos ugotovila na licu mesta, da: »Jugoslavija, Albanija in Bol-

Naš boj za narodni obstanek

»Zadnja svetovna vojna je dokazala, da je narodna nestrpnost, šovinizem in politično nasilje nad civiliziranimi narodi zmotna in zločin, ki se neizbežno maščuje in strmoglavi samega nasilnika. In po teh bridkih izkušnjah si Slovenci in Hrvati ter Italijani na Primorskem zopet gledamo iz oči v oči kot tisočletni sosede. Ali ni bilo že dovolj preziranj, sovraštva, bojev in izkušenj med nami?«

S temi besedami smo v članku »Naš odnos do Italijanov« v 7. številki »Demokracije« pokazali svojo dobro voljo za iskren sporazum. Mislili smo, da bo stvarnost položaja, v katerem živimo, vendar streznila naše sosede in pomagala premostiti ono nestrpnost, ki jo je tako vneto zagovarjal del njihovega tiska. Minuli so tedni in meseci, a ne samo da tega preokreta, žal, nismo opazili, temveč so italijanski mero-dajni krogi iz dneva v dan zavzemali bolj ekstremna in popolnoma nestvarna stališča, ki jih je težko pojmovati.

Dejstva govore

Nesporno je dejstvo, da živimo od pamtveka na tem koščku primorske zemlje Slovenci in Hrvati ter Italijani drug ob drugem, kakor je nesporno dejstvo, da smo eni kot drugi majhni drobci velikih narodnih

garija, podpirajo gveriljo v Grčiji. Poročilo pravi nadalje: »Grški sosede dajejo gverilcem na razpolago zatočišče, bolnice, dobave in vojaško vezbanje. Pomozna komisija, ki je svoja preiskovanja vodila še pred kratkim, pa pravi, da sosede Grčije še nadalje pomagajo gverilcem in da se je vsaj enkrat zgodilo, da je bila grška redna vojska izpostavljena streljanju iz jugoslovanske meje. Kakšen je obseg te tuje pomoči gverilcem, je najjasneje razvidno iz cenitve nekake ameriškega opazovalca, ki pravi, da bi bilo gverilje konec v enem mesecu, ako ne bi dobivali pomoči od zunaj.

Zunanje sile, ki nudijo pomoč grškim gverilcem, se poslužujejo za dosego svojih ciljev silovite propagande. Komunistično časopisje celega sveta je začelo pred kratkim prinašati vojna poročila »Vrhovne komande grških demokratičnih oboroženih sil«, z namenom prikazati gveriljske spopade kot pravo pravcato državljansko vojno. Ta poročila slave nadalje dejanja gverilcev, kot borbo proti fašistični reakciji.«

skupin, ki se ravno na teh tleh dotikata. Fašizem je skušal raznaroditi in iztrebiti slovensko prebivalstvo z vsemi sredstvi, ki jih je imela velesila Italija na razpolago ali zama. Slovensko prebivalstvo je izšlo iz zadnje vojne sicer decimirano, ali še bolj zavedno in odprano proti vsakemu poskusu raznarodovanja, preganjanja in teptanja njegovih narodnih pravic. Te pravice, ki nam gredo že po naravnem pravu in vseh demokratskih načelih, nam je priznala tudi mirovna pogodba z Italijo. Mi nočemo ničesar odvzeti svojim sosedom Italijanom, toda zahtevati moramo, da nam priznajo vse one pravice, ki so predpogoj za svoboden razvoj naše narodnosti. Ne ogrožamo nikogar, še najmanj pa italijanske narodne posesti. Norost je trditi, da ogrožajo Slovenci na Gorškem, ki so ostali pod Italijo, in oni na S.T.O.-ju italijansko narodnost in zato ustvarjati za novo borbo proti nam akcijske odbore. Upamo, da si trezno in stvarno misleči ljudje med njimi ne morejo domišljati, da bi mogli pod pretvezo obrambe »italijanstva« odrekati nam narodne pravice, ki jih vsak narod absolutno potrebuje za svoboden narodni razvoj.

Mi smo bili vedno toliko stvarni, da smo priznavali našim sosedom, da je Trst po večini italijansko mesto in da so italijanska tudi obalna mesta tja do Novigrada (Cittanove). Ne moremo pa razumeti in priznati, da bi bilo STO »destinatio fatalente a divenere di fatto e di diritto italiano« (Glej »Giornale di Trieste« od 1. okt. 1947). Kakor tudi ne moremo pojmovati, kako more danes resen človek napisati »il T.L. di Trieste non può intendersi che come il T.L. degli Italiani di Trieste« (Glej »Giorn. di Tr.« od 4. okt. 1947), zato ker so Italijani v številčni večini. Mi ne zanikamo Italijanom večine na STO-ju, zanikamo jim pa pravico, odrekati Slovom pravico do samostojnega kulturnega, socialnega in gospodarskega razvoja.

Naše stališče

Skrajni čas je, da zavzamemo v pogledu naših odnosov do Italijanov na tem ozemlju odločno in čisto stališče. Vsa naša sto-

letna narodna borba je šla za tem, da si priborimo najelementarnejše pravice za naš narodni obstoj in razvoj. V tej borbi smo bili v obrambi in ne v ofenzivi proti italijanskemu narodu. To borbo smo vodili vedno z dopustnimi in parlamentarnimi sredstvi, ne z nasiljem. Ko je nastopil fašizem, so se skoro vsi italijanski krogi v naših krajih isto- vetili s fašizmom. In ker je bil fašizem nasilen, so se pričeli Italijani, v borbi proti nam, posluževati fašističnih metod nasilja. Nasilje je rodilo odpor z naše strani vse do zloma Italije ob koncu svetovne vojne. Kakor koli se hoče imenovati ta borba, bila je v svojem bistvu vendar borba med Italijani in Slovani, ki so bili prisiljeni sprejeti napovedan boj. Fašizem je uvedel samo nove, nasilne metode. To nam dokazuje v najbolj jasni luči najnovejše zadržanje naših italijanskih so-

sedov, ki se odraža po njihovem časopisju. Fašizma ni več, ali oni kljub temu niso spremenili svojega zadržanja nasproti Slovence in Hrvatoma, ko nam celo sedaj, kljub jasnim do- ločbam mirovne pogodbe in tržaškega statuta, odrekajo najenostavnejše pravice do našega narodnega obstoja in razvoja tako na šolskem polju, kot v jezikovnem vprašanju. S tem nas silijo, da zavzamemo tudi mi svoje obrambne pozicije.

Ta boj z italijanske strani ne gre proti komunizmu, ampak proti vsem Slovence kot takim. In komunizem celo podpira ta boj s tem, da ubija v naših ljudeh narodno zavest in odpor- nost z raznimi »fratellancami«. Tega dejstva se morajo zavedati vsi Slovenci in Hrvati. Izvor in vzrok boja je ostal isti, kakor je bil skozi sto let, boj za naš narodni obstanek.

Beneški Slovenci so avtonomijo že imeli

Zbori v Landerju in v Mersi

Kdo ve, če domači in tuji odvetniki, ki uganjajo vrača proti najskromnejšim avtonomističnim zahtevam Slovencev v Italiji, poznajo eno samo stran s pogodine prava, ki — pustimo ob strani politične slučajnosti — bi jih morala zanimati vsaj zaradi izobrazbe?

Gre za tiste pravne in gospodarske ustanove, ki so se v zadnjih časih beneške republike imenovali »stoli« iz Landerja in Mersi in ki so se prej imenovali »občestva« ali »krajci« (Contradis) — ustanove čistega in pristnega avtonomističnega duha, ki morda izvirajo še iz zgodovine oglejskega patriarhata in so pod Benetkami dosegli posebno obliko ter jo obdržali do tega stoletja.

Avtonomija Slovenije v Italiji

Ne da bi bilo treba raziskovati v tminah davne preteklosti, kjer je stvar tako zamotana, da se le težko dobi prava nit, moremo vsaj verjeti, da je bila v zadnji dobi patriarhalov večina slovenskih vasi v Furlaniji prosta vsake fevdalne zakonodaje in, da če so one bile v neki meri odvisne od Čedadške »skupščine«, je bila ta odvisnost bolj širokega pojma in omejena s posebnim pravinikom.

Ko so tu leta 1420 prevzele oblast Benetke in postavile svoje meje z avstrijskim cesarstvom na prehodih v Podbocescu, na Livku, v Klinacu, v Klobučarjih in v Sv. Nikolaju, je bilo ukazano prebivalcem iz Nadiške doline in iz Erbeča, da morajo s

lastnim trudom in troškom, skrbeti za varstvo in obrambo tistih meja, tako v slučaju vojne kakor v slučaju nalezljivih bolezni. Zaradi teh obveznosti bodo ostali »prosti vseh taks, davkov in prispevkov beneški vladi. Ob raznih drugih prilikah pa, zlasti v drugi polovici šestnajstega stoletja, je ista beneška vlada proglašila, da so slovenske doline ločene in neodvisne, kar se tiče zakonodajne oblasti, tako od Čedada kakor od Furlanije in v zadnjem določilu, ki je še ostalo v tem pogledu (tisto od 2. aprila 1788), pravi senat iz Benetk, da se slovenska Furlanija vlada sama »kot narod, ki je različen in ločen od Furlanije«.

Obramba pravic

Razume se, da so za ohranitev teh posebnih ustanov, teh oprostitev, teh nedotakljivosti, — to je te avtonomije —, posebno napram Čedadu, prebivalci tistih krajev vedno zelo skrbeli in večkrat so se morali obrniti v Benetke z vlogami s prošnjami in ugovori; tja so pošiljali tudi svoje zastopnike, da so branili njih pravice. Prav za prav so bili ti utoki tako pogostoma potrebni, da so v zadnjih časih določili posebni davek za obrambe pravic, in sicer s tem, da so znižali za pol desetine navadno mero na bokalnih vina, ki so ga prodajali v gostlinah, ne da bi znižali ceno gostu. Vrednost te pol desetine je šla v kaso furlanske Slovenije za stroške potnin v Benetke in za predstavništva, tako so stroški za obrambo pravic ostali na hrbtu pijančkov.

(Prevedeno iz »Patrie dal Friuli«)

LETA PREIZKUŠNJE

Prerez in nauki Slovenske politike zadnjih let

Vsako politično dogajanje ima svoje korenine v preteklosti. Če danes obračamo svoj obraz v bodočnost in iščemo pota, po katerih naj hodimo, moramo nujno pogledati v preteklost. Napake, ki jih je ta preteklost zagrešila, nam morajo biti nauk za bodočnost.

Verjetno je nekoliko tvegano izreči že danes sodbo, ki prav za prav pripada zgodovini. Srca so namreč še vse preveč polna pelina in trpljenje, kot se zdi. Še ni dovršilo popolnoma svojega očiščevalnega dela. Svet še ni spoznal, da sreče ne moremo graditi na sovraštvu in zavisti, temveč samo na ljubezni in odpuščanju. Vkljub temu bo naša sodba skušala biti čimbolj nepristranska. Napadi fanatikov nam bodo samo dokazovali, da smo temu svojemu smotru ostali zvesti.

Nočemo biti taki, kot je starec Oton Župančič, ki bi ga življenje moralo naučiti česa drugega, ne pa tega, da je v maju 1945 z balkona ljubljanske Univerze prvi vrgel besedo »Maščevanje!« Njemu je s pardnevno zamudo sledil drugi vodilni slovenski književnik, Josip Vidmar, kateremu je istotako na pogrebem govoru še strastneje privrela iz ust ista beseda in geslo: »Maščevanje!« Tako so govorili predstavniki naše lepe umetnosti v dneh, ko so celo vsi politični voditelji zmagovitega pokreta še vedno taktično in začasno, a oprezno govorili samo o odpuščanju in razumevanju. Hoteli so biti doslednejši od doslednih in čeprav so se s tem spustili na nivo najnižjih pouličnih instinktov, jih ni to prav nič motilo.

Rajši nam bodo vodilo besede, ki smo jih na nekem zagrebškem procesu slišali iz ust znanega odvetnika. Odgovarjal je javnemu tožilcu, ki je neprestano napadal obtožence s svojevoljno ustvarjenimi zaključki o tem, kaj bi bilo in kako bi bilo, ako bi zmagala struja, ki so jo predstavljali obtoženci. Ta odvetnik je rekel: »Kaj bi bilo, če bi bilo... To je glavni argument javnega tožilca. A kaj bi bilo, če bi bilo, na to ne moremo dati odgovora mi, temveč ga bo dala šele zgodovina. Ona bo sodila, ali so bile potrebne tako velike žrtve za dosego takega stanja in ali ne bi bilo morda prav, da bi rajši obveljala teza, ki so jo kot svoj politični koncept zastopali obtoženci. O tem, kar se ni zgodilo, sodobniki ne morejo izreči končnoveljavnih sodb. Glavno je: ali so se obtoženci častno in dostojno, s plemenitimi cilji borili za svoje smotre? To je osnova, na kateri naj sodišče gradi svojo sodbo, medtem ko naj mišljenje o večji ali manjši upravičenosti enega ali drugega programa rajši prepusti izreku zgodovine. Sicer tvegamo, da bomo v njenih očeh majhni in sebični.« Bil je pogumen mož in je pošteno govoril.

Odstranimo torej izpred svojih oči vsa osebna programska ali interesna merila, odstranimo iz svojih src nadutost, ki jo izziva zavest zmage in zagrenjenost, ki jo izziva zavest poraza. Oproščeni vseh predsodkov si oglejmo to slovensko notranjopolitično dogajanje zadnjih let in skušajmo ugotoviti, kaj je bilo na njem napačnega, kaj je treba odpraviti, ako hočemo iz našega naroda odstraniti občutek more, negotovosti in nesreče, ki danes vlada v srcih.

» « «

Vihar svetovnega dogajanja našemu narodu ni prizanesel. Z vso silo je udaril v njegove moralne in duhovne temelje. Nevarnost se vrsti za nevarnostjo. Smo v razvoju, čigar kristalizacijska oblika še ni dokončno določena. Je kvečjemu nakazana ali zaželena.

Taki trenutki so najnevarnejši za vse, ki nimajo temeljito izgrajenega lastnega prepričanja in trdne hrbtenice. Taka je običajno večina. Čimbolj so realnosti, ki bi nepoučenim lahko kazale pot oddaljene, toliko bolj deluje domišljija. Stiska pa njen učinek še povečuje. Kjer odpove razum, prevladajo čustva in strasti.

Kadar razmere določeni del naroda ali pa, kot ob sovražni okupaciji, ves narod potisnejo na stran temu onemogočijo sodelovanje in tekmo pri konstruktivnem delu, tedaj se vse javno delovanje izživlja edino na področju obljub, kritike in rušenja. Ker pa se da vse to lepo izražati v raznih zapeljivih besedah, so

T E G :

Ali bo vojna? Kaj bo, če bo?

Angleži in Rusi so se včasih posnašli s tem, da so oni edini na svetu, ki mislijo kontinentalno. Kaj se pravi: kontinentalno misliti? Če živiš v Ribnici in so občinske volitve v Ribnici ter se razgrevaš za te volitve, tedaj ne misliš kontinentalno. Da Ribnica ni kontinent, o tem je namreč prepričan ves svet, razen Ribničanov seveda. Če pa je kar zadržani v Kanadi in se popraskaš na Ceylonu, je to nekaj drugega kakor volitve v Ribnici. To je kontinentalno mišljenje. Ravno tako, kakor če zašešlja miška v Vladivostoku in ji ti nastaviš past v Varšavi.

— Aha! Ze razumem. Kokor tista krava...

Lepo te prosim, ljubi čitatelj, ne prihajaj mi tu z obrabljeno prispodobno o kravi, ki se pase pod Triglavom in ki jo molzejo v Beogradu! To ne spada sem. Krava in trava in mleko! Med Triglavom in Beogradom je res množ

go svetla, ampak kontinent to še ni. Sicer pa, bodimo pravični: Za nekdanje Jugoslovane je vendar še precej dobro spričevalo, da so mislili že na tako razdaljo. Danes gotovo mislijo še na večjo, ker je svet napredoval. Skoraj bi me mikalo zvedeti, kje je danes vime tiste triglavske krave. Mnogo prida pa najbrže iz njega ne bo, po toliki molži. So pa že druge krave, ki mi bolj imponirajo. Na primer tista, ki jo Marshall pase v Washingtonu in jo molzejo v Parizu. To pa to! To ti je krava, prava kontinentalna kravetina. Ampak tega ne morem razumeti, kakšna trava raste v Washingtonu: mleka ni in ga ni. Da se naš vsezadnje to mleko ne bo sprejelo v prah? Američani saj ne poznajo drugega mleka kakor samo v prahu. Kaj nam potem koristi tista washingtonska lepa kontinentalna krava? Boste še videli špas: Nekega lepega dne se zna zgoditi, da se krava široko

razkorači nad Parizom, dvigne rep navpik, napne druge svoje odprtine v neposredni sosščinski videnja in...

Poglej, dragi čitatelj, kam si me spravil s svojo neumnostno opazko o kravi: na mah tičim do ušes v krajvi politiki. Kako pri dem do tega? Saj vendar nisem krajvi pastir!

Ostaniva rajši pri kontinentalnem mišljenju! Tudi v tem oziru je vojna prinesla temeljite spremembe. Kdor bi se danes pobahal, da kontinentalno misli, ne bi doživel drugega kakor splošno pomilovanje. Danes mislimo samo še planetarno. Kdo se pa briga danes za volitve v Ribnici, za praskanje na Ceylonu ali za miško v Vladivostoku? Danes nas zanima samo še to, kaj bo ukrenila ena polovica našega planeta in kako bo reagirala druga. Danes se še samo vprašujemo: Ali bo vojna ali je ne bo? Seveda ne vojna med Grčijo in Turčijo ali med Urugvajem in Paragvajem, temveč vojna med Zapadom in Vzhodom, med eno polovico našega planeta in drugo. Da, planetarno mislimo danes, in sicer vsi in povsod: v No-

vem Jorku, v Moskvi, v Londonu in v Ribnici. Na Nemškem se je bajč rodil otrok z dvema glavama; ena gleda stalno proti Zapadu, druga pa proti Vzhodu.

Nisem politik, sem si vedno služil s poštenim delom kruha. Toda usodnemu vprašanju: »Ali bo vojna, ali ne?« se tudi jaz ne morem izogniti. In zato se mučim in tuhtam dan in noč, na račun apetita in spanja. Vsako jutro pred zrcalom štejem lase, ki so na novo posiveli. V moji glavni ni več prostora za vsakdanje mišli. V divjem plesu se mi vrtijo po možganih atomske bombe, katjuše, penicilin, tanki, radar, podmornice, toksini, »stratosfera«, V1, V2, V15, V342.

Ali bo vojna ali je ne bo? In kaj bo, če bo? Bojim se, hudobojim. Ne mogoče za svojo osebo. Kaj pa je to danes, če se posameznik likvidira? Po tolikih likvidacijah, ki smo jih doživeli! Bojim se za Slovence, za Jugoslovane, za Slovane sploh. Odkar je Karel Veliki, ta temni novotar med nemškimi cesarji, začel tisočletni pohod germanstva proti slovanstvu, niso Slovani več imeli

tako ugodnih meja, kakor jih imajo danes. Kaj bo, če bo vojna? Brez dvoma mi Slovani danes vidimo eno polovico planeta, kakor prav tako brez dvoma vodijo Američani drugo. Če doživimo poraz, bomo spet vrženi nazaj za dolgo dobo, morda za nadaljnjih tisoč let.

Groza me obhaja. Kaj bo, če bo? Kdo mi utegne odgovoriti na to vprašanje? Kdo me potolaži?

Spet sem spoznal, da je pomoč najbližja, kadar je stiska najhujša. Bliskoma se mi je zasvitalo, spomnil sem se Janeza Kranjca.

Z Janezom Kranjcem sva bila le površna znanca. Ni bil tak, da bi človek iskal njegovo družbo. Ljudje so si šušljali vse mogoče o njem. Nekateri so pravili, da ima čuden značaj, drugi pa, da je sploh brez značaja. Briga to zdej mene! Če ima Janez Kranjec karakter ali ne, je popolnoma vseeno. Karakteristiko ima gotovo in to je danes glavno. Odpravil sem se k njemu. To je mož, ki mi bo pomagal.

Na poti me popade nov dvom. Kako ga bom nagovoril? Če mu rečem »gospod«, bo užaljen; go-

spodje so zdaj na Kranjskem iz mode. Če ga nazovem »tovariš«, bo spet užaljen. Samo tovariš tovarišu lahko reče »tovariš«. In jaz nisem »tovariš«, ker pač smatram za dobro to, kar s svojim intimnim prepričanjem spoznam za dobro. Pravemu »tovarišu« pa je dobro na podlagi ukaza od zgoraj.

Iz te nove stiske me je rešilo poznavanje zgodovine slovenskih šeg in običajev. Slovenci smo kuzšten narod. Pred vojno smo imeli — gotovo edini na svetu — navado, da sta dva Slovence pila braštovščino in se še nadalje titulirala z »gospodom«. Tako je bila čisto vsakdanja stvar slišati stavke tele baze: »Gospod Strukelj, ti si pa fajn človek!« Novi čas je odpravil to slovensko specialiteto, ki je zaradi tega prešla v zgodovino. Zgodovina pa je za to tu, da se iz nje nekaj naučiš. Ze imam rešitev: Janezu Kranjcu bom dal naslov »gospod tovariš«. Hura!

Ko sem mu na dolgo in široko obrazložil svoje dvome in strahove, stiske in težave, me je spod tovariš Janez Kranjec pogledal z vžičeno dobrohotnostjo in modro dejal:

Zborovanje italijanske krščanske demokracije v Gorici

V nedeljo 5. t. m. je zborovala v Gorici tukajšnja krščanska demokratska stranka. Ker je bilo to prvo zborovanje po zopetni priključitvi k Italiji, je vsakdo mislil, da bo kaj novega in zanimivega na dnevnem redu. Iz poročila v časopisih, smo zato z začudenjem spoznali, da so na zborovanju v glavnem le ponavljali staro pesem proti posebnemu statutu in proti Slovincem.

Tu quocque ... krščanska demokracija!

Res, da so razpravljali tudi o nekaterih drugih vprašanjih, ki se tičejo goriške pokrajine, toda stvarnega ni bilo prav nič.

Od goriške skupine krščanske demokratske stranke, ki vlada in žanje uspehe, bi pričakovali nekaj več, kot stereotipično ponavljanje argumentov skoro prav vseh italijanskih pokrajinskih strank, z izjemo morda komunistične.

Tudi demokristjani so hudomušno prepričani, da je italijanska ustavodajna skupščina izglasovala posebni statut samo zaradi »12 tisoč Slovincem v Italiji. Presenetljivo, da niti najmanjše pažnje in pozornosti ne posvetijo celokupnemu vprašanju Furlanije in so na ta način daleč proč od aktualnega programa Furlanskega ljudskega gibanja (Movimento Popolare Friulano), ki išče izhod za koristno rešitev političnega in zlasti gospodarskega vprašanja. K izglasovanju posebnega statuta so gotovo pripomogli tudi Slovenci s svojim pravočasnim in upravičenim nastopom v Rimu (in to jim bo zgodovina štela v dobro!), toda glavni pobudnik posebnega statuta je bila Furlanija sama z njenimi perečimi političnimi in gospodarskimi zadevami, ki jih je ustavodajna

skupščina videla in razumela. Državljanji pa si morejo sami pomagati, sami iskati kruha z delom na lastnem domačem polju; ne smejo se samo zanašati in čakati državno bilanco!

Besede predsednika kršč. demokratske stranke odvjetnika Culota, da je njihovo zadržanje napram »belim Slovincem odvisno od njihove poštenosti, bi nas sililo k vprašanju, kaj je prav za prav mislil z zahtevo »poštenosti« od strani Slovincem? Da se odpovedo svojim pravicam, posebnemu statutu, da priznajo, da jih je samo dvanajst tisoč namesto šestdeset ali osemdeset? Ne, Slovenci se vsem tem pravicam in tudi drugim nikoli ne bodo odpovedali.

Opazko odvjetnika dr. Fornasina, da se v Nadiški dolini razvija slovenska nacionalistična propaganda z imperialističnimi nameni, zavračamo kot običajno frazo šovinističnega kova, ki jo nestrpneži ponavljajo samo zato, ker nimajo drugih argumentov, s katerimi bi se pred javnostjo postavili.

Menimo, da sta oba odvjetnika, predstojnika krščanske demokratske stranke govorila v dobri veri. Drugače ne bi moralo biti, ker poznamo in cenimo njuno poštenost in miroljubnost. Vendar postanemo tudi mi pozorni, ko slišimo iz njih ust, predstojnikov močne in vladajoče stranke, kateri je po krščanskih načelih gotovo na tem, da obravnava in rešuje vsa vprašanja po načelih krščanske morale in strpljivosti, ponavljati staro pesem nekaterih šovinističnih papagajev proti Slovincem.

Gre za to, da si ustvarimo, Slovenci in Italijani, drugo ozračje na tem ozemlju, drugačne odnose med nami. Gre za to, da prepreči-

take razmere obenem najprimernejše polje za uspevanje političnih šarlatanov in pustolovcev, ki zaradi ugodnih psiholoških okoliščin lahko prosto izkoriščajo veliko naivnost širokih narodnih mas. Te okoliščine postanejo še posebno ugodne, ko doseže stiska tisto stopnjo, ki nasilje vsaj navidezno dopušča in opravičuje. *S tem trenutkom postane zločin, umor, požig v trpljenja polnih obeh širokih narodnih množic dopuščeno in priznано orodje politične borbe. V medsebojni tekmi se ne uveljavlja več najboljši in najlepši, temveč najbrezobzirnejši.*

Skozi take razmere je šel naš narod, ko je v teku težkih dni druge svetovne vojne večinoma nezavedno, vendar stvarno doživljal svojo socialno revolucijo. Preizkušnja je bila težka.

— Dve kratki epizodi ti bom povedal in vse ti bo jasno. Konec bo tvojih strahov in skrbi. Poslušaj!

Leta 1937. sem se peljal po Bosni, od Sarajeva do Broda. Nasproti meni je sedel bosenski kmet. Vlak je sopihal. Kar na lepem je kmet vzel iz žepa brivno britve, oslinil roko, si namazal brado ter se začel briti. Brez mila, brez zrcala, brez brisače. Ko je končal, je obrisal britve ob hlače in jo spral. Spreletelo me je: Kakšen problem, kakšna sitnost je britje za navadnega zemljana in kakšna malenkost, kakšna neznamna zadeva je za bosenskega kmeta! Spoznal sem njegovo veličino. Nobena sila na svetu ne more do živega takemu človeku, ki tako vedro, enostavno rešuje naloge, ki se drugim zdé sitne in težavne. In razpredel sem svoje misli: Če ta herojsko skromna enostavnost ne bi bila lastna samo temu kmetu, ampak celokupnemu narodu, kdo bi se mogel kosati s takim narodom?

Poslušaj dalje: Čez deset let, spomladi 1947. sem bil v Solkanu in sem slišal tale pogovor med

ameriškim podčastnikom in vojakom:

— John, pojdi v garažo in pripravi kamjon! Moram v Gorico po škatlo cigaret.

— Yes, sir. Kateri kamjon? Vse liki ali mali?

— No, dovolj bo mali.

Tu sem spoznal veličino Američanov. Za enkrat je omenjeni podčastnik ravnal samovoljno, ampak če Amerika dosepe tako daleč, da bo vsak njen državljani lahko šel s kamjonom 5 km daleč po škatlo cigaret, kdo se ji bo mogel postaviti po robu?

Evo, to je ves problem med Zapadom in Vzhodom. Pri nas smo na najboljši poti do tega, da se bo vsak državljani kmalu bril s samo slino brez zrcala, brez mila, brez brisače. Američani pa se krčevito trudijo, da bi zasegli vse petrolejske vrtele na svetu. Toda toliko bencina ne bodo nikoli imeli, da bi se lahko vsak Američan vozil 5 km daleč po par cigaret. Toliko petroleja kratkomalo na svetu ni. Nam pa sliha ne bo nikoli zmanjkalo. Zmaga bo naša!

Pomirjen sem šel domov. Hvala ti, gospod tovariš Janez Kranjč!

mo med nami vse vzroke nasprotstva in prerokanja. Zato pa moramo v prvi vrsti in predvsem odpraviti brezpredmetna sumničenja in priznavati vsakemu svoje pravice, brez pogojev in predsodkov. Po načelih zdrave in resnične demokracije!

Kaj pa če bi mi začeli priklicevati v spomin raznim goriškim italijanskim političnim osebnostim ali

voditeljem besede, ki so jih precej pogosto ponavljali. Še do meseca januarja 1947. leta, o »najbolj pravičnem načinu politične rešitve vprašanja Julijske krajine«? Takrat so nekateri teh gospodov reševali to vprašanje na drugačen način, kot so ga rešili štirje »veliki« v Parizu! In so želeli in upali. Takrat jim niso bili nevarni Slovenci, takrat so nevarnost videli drugod!...

Vesti s Tržaškega

Opozorilo Slovincem ob priliki žigosanja osebnih izkaznic

Ob priliki žigosanja osebnih izkaznic na STO-ju so se pripetili slučaj, da so hotele policijske oblasti vpisati Slovence kot Italijane; vsled tega je prišlo do protestov in sporov. Na vzorcih, ki se uporabljajo, je rubrika: »nacionaliteta«. Po italijanskem izrazoslovju in praksi se razume pod tem pojmom »državljanstvo« (cittadinanza) in ne »narodnost« (nacionalità). V tem smislu je treba razumeti tudi pojem »nacionaliteta« na gornjih vzorcih. Ker je s 15. septembrom prenehala italijanska suvereniteta na STO-ju, imajo državljani tega ozemlja državljanstvo tržaškega teritorija, ali kratko državljanstvo. Zato je edino pravi odgovor na vprašanje po »nacionaliteti« za tukajšnje prebivalstvo: **tržaško državljanstvo (nacionalità triestina)**. Zato naj vsi naši ljudje odgovarjajo v tem smislu. Ako bi pa hotel kak uradnik vpisati Slovence, Hrvat ali Srbe kot pripadnike italijanske »nacionalitete«, kar se je že žal pripetilo, naj naši ljudje zahtevajo, da se jih vpiše all kot Tržacane all kot Slovence, nikakor pa ne kot Italijane.

Sprememba v tržaški škofijski pisarni

Dr. Lojze Škerl, dosedanji škofijski kancler, je prevzel razne posle pri cerkvenem sodišču, ki jih je vodil msgr. dr. J. Ukmar. Za kanclerja je bil imenovan g. Sief.

Msgr. dr. Ukmar v Trstu

V soboto 4. t. m. se je vrnil v Trst msgr. dr. Jakob Ukmar; dospel je iz Pazina. Njegovo zdravstveno stanje se ni povoljno, potrebuje še počitka in nege in ne želi obiskov.

Mednarodna pomoč za otroke

Svoj prihod je najvil predstavnik mednarodnega odbora za pomoč otrokom pri Združenih narodih, ki potuje na ladji »Rosario«, ki pelje tovor hrane za razdelitev med otroke v Srednji in jugovzhodni Evropi. Ves tovor je sestavljen iz polnovrednega mleka v prahu. Na poti v Trst pa so se nadaljnje pošiljke, ki obsegajo masšče in takšna proteinska hrana, ki jih je odbor preskrbel na posebno prošnjo. Pomoč odbora je namenjena potrebnim otrokom in nosečim ter doječim materam glede na njihovo narodnost, vero, raso ali politično prepričanje.

Aretacija zločincev

Policija je javila aretacijo Zorana Sostiča, Bernarda Miliča, Erminija Sostiča, Petra Vidala in še trinajstih drugih oseb, kateri so obtoženi trikratnega umora, ugrabitve osebe in drugih težkih nasilstev.

Obsodba zaradi poskušanja podkupovanja

Pred višjim zavezniškim sodiščem so se morali zagovarjati Bruno Maraspin, Oskar Savarin in Egidij Bais; bili so obtoženi, da so hoteli podkupiti jetniške paznike, da bi jim proti nagradi 50.000 lir izročili izpolnjene obrazce odlokov o izpustitvi jetnikov, katere naj bi pozneje uporabili za izstavitve ponarejenih odlokov, s katerimi bi prišli na svobodo razni visoko cenjeni priporniki tukajšnjih zaporov. Vse obtožence je sodišče spoznalo za krive in obsodilo Bruna Maraspina in

Oskarja Savarina vsakega na štiri leta zapora in 15 tisoč lir globe, tretjega obtoženca, bivšega agenta civilne policije Egidija Baisa, pa zaradi olajševalnih okoliščin na dve leti zapora in 3 tisoč lir globe.

Pomorska nesreča

Na morju v višini Kopra je motorna ribiška ladja »Novi Anton« zadela v potniško ladjico »Diana«, ki je preizkušala stroje. Ribiška ladja se je prevrnila in posadka je popadala v morje. Pet mož so rešili in jih prepeljali v bolnišnico, medtem ko pogrešajo še tri mornarje. Zadnja poročila pravijo, da je nesreča zahtevala dve smrtni žrtvi.

Gladovna stavka kaznjencev

Gladovno stavko je pričelo 12 zapornikov v tukajšnjih zapornišnicah zaradi hujšanja nekaterih kaznjencev, ki so bili obsojeni radi navadnih zločinov. Stavka se je razširila na 166 kaznjencev, katerih število je pa kmalu padlo na 13 oseb. Vzrok stavke je v domnevi, da bi jih jugoslovanske oblasti v Pulju izpustile, če bi jih zavezniki ne bili prepeljali v Trst.

Polkovnik Gerald Richardson

Častnik za civilno policijo, podpolkovnik Gerald Richardson, je bil 2. t. m. povišan v čin polkovnika. Kot britanski častnik je poveljeval v avgustu 1943 na Siciliji več kot 5000 možem policijske sile. Od tedaj dalje je služil na raznih policijskih položajih v Siciliji in Italiji. Ko so pod 13. armadnim zborom ustanovili ZVU za Julijsko krajino, je skupno z drugimi britanskimi in ameriški policijskimi in tehničnimi častniki organiziral oddelek civilne policije, kateremu se poveljuje. Polkovnik Richardson ima 20 letno izkušnjo pri angleškem Scotland Yardu, kjer je bil inšpektor detektivskega oddelka dokler ni stopil v vojaško službo.

Sodna razprava proti podjetnikom javnih del

V ponedeljek 6. t. m. se je začela pod predsedstvom stotnika Leaninga in majorja Reaksa razprava proti podjetnikom, ki so obtoženi podkupovanja in drugih kaznivih dejanj pri poslovanju z oddelkom

Vesti z Goriškega

Osebna vest

Apostolski administrator msgr. dr. Fr. Močnik se je vrnil iz Ljubljane in je odšel na ozemlje, ki mu je zapuščano v upravo, da naveže stike z verniki in duhovščino.

Poroka

Pretekli teden sta se v Gorici poročila Marinič Leopold in Jančič Vida, oba iz Vedrijana v Brdih. — Obilo sreče!

Prehod čez mejo

Italijanske in jugoslovanske obmejne oblasti so uredile začasni prehod za poljedelce preko državne meje. Po tem sporazumu dobijo poljedelci, ki imajo zemljišča onstran meje, začasna dovoljenja, da lahko prestopijo mejo, poberejo pridelke in izvrše potrebnega poljska dela. Kmetje, ki imajo zemljišča na jugoslovanski strani, dobijo začasne prehodnice pri poseveljstvu obmejne policije v Gorici; obratno izstavijo onim, kate-

javnih del ZVU. Podjetniki so razdeljeni v dve skupini, ki jim sodijo v dveh različnih dvoranah. Javni tožilec je tako v prvi kot drugi dvorani prečital obtožnico, nakar so zagovorniki predložili svoje načelne ugovore in nekatere prošnje. Razpravi se nadaljujeta ločeno.

Obnova telefonske zveze s Puljem

Poštno ravnateljstvo javlja, da so dosegli sporazum z jugoslovansko upravo v obnovi telefonske zveze s Puljem preko Reke.

Dvig potopljenega ladje

Iz morja so dvignili vlačilec »Franc«, last kapetana Božiča, ki se je potopil v prvih mesecih leta 1945 ob istrski obali, ker je zadel na mino. V vlačilcu so našli štiri trupla, katera so prenesli v kapelo na pokopališču v Miljah.

Ugotovljeni morilci

Kakor smo kratko že poročali, je policiji po daljši podrobni preiskavi uspelo ugotoviti storilce gnusnega zločina v kulturnem krožku v ulici Vojne bolnišnice, katerega žrtev je postala 11 letna Emilija Vrabc, medtem ko je bila 25 letna Vanda Jerman ranjena. Kot storilci tega zločina bodo prišli pred sodišče: 21 letni Cardile Letterio, 17 letni Giorgini Giuseppe, 17 letni Giubilo Giuseppe in 19 letni Zotteri Luciano.

Začetek pouka na srednjih šolah

Po obvestilu višjega šolskega nadzorništva bodo slovenske in italijanske srednje šole začele s poukom 16. t. m. Pouk na osnovnih šolah se je pričel 6. t. m.

Žigosanje osebnih izkaznic

Po odločitvi ZVU bodo vse osebne izkaznice prebivalcev Svobodnega tržaškega ozemlja (stalnih, jugoslovansko-nestalnih, ter Italijano-nestalnih), ki so na dan 16. septembra bivali v STO, žigosali, da jih bo mogoče ločiti od izkaznic drugega prebivalstva prejšnjega področja »A« Julijske krajine. Kdor ima izkaznico poškodovano, bo moral predhodno zaprositi na občini, urad na Riva 3. novembra, za izstavitve nove izkaznice. Žigosanje se je začelo 6. t. m. ter je urejeno tako, da v določenih dneh pridejo na vrsto prebivalci z določenimi začetnicami, ki jih sproti obnavljajo. Poročajo, da je število zavrženih izkaznic zaradi poškodb precejšnje.

Policijske oblasti so ustanovile doslej naslednje urade za žigosanje: v Devinu, na Opčinah in v Trstu: ulica Cologna, Istra in Hermet, kar je vsekakor premalo, saj bi morali ti uradi opraviti 350-400 tisoč žigosanj. Potrebno bo, da pristojna oblastva takoj zvišajo število uradov in zaposlenega osebja. Vsak prosilec mora izpolniti posebno prošnjo na obrazcu, ki ga dobi v uradu ter predložiti dokaz, da je bival dne 16. septembra na področju STO. V primeru dvoma je treba predložiti potrdilo občine.

pral poroča, da se je z 9. oktobrom začelo razdeljevanje sladkega mleka v škatlah, in sicer nosečim materam, dojenčkom, dojkam, otrokom in delavcem posebnih vrst.

Urad za tuje

Goriška kvostura obvešča, da je urad za tuje odprt samo v jutranjih urah od 9 do poldne.

Bombe proti Slovincem

V torek zvečer okoli pol devete ure so neznanci vrgli ročno bombo v Štandrožu pri Gorici, in sicer na kraj, kjer so ravno predvajali film »Dva borca«.

Istega dne ponoči je eksploziral v Tržiču blizu stanovanja krojača g. Franca Murovca naboj s tritolum. Eksplozija je uničila 24 stekel na oknih in prizadela 20 tisoč lir škode.

Tako delajo po njih stari navadi tisti, ki so že od leta 1918 na tem, da tako uveljavijo svojo kulturo, ker druge pač ne poznajo.

Iz Brd

V nekem italijanskem časopisu smo čitali, da so jugoslovanske oblasti zaplenile vse vino letošnjega pridelka. To ne odgovarja resnici. — Tudi letos so oblasti določile, da si delijo gospodarji in kmetje najemniki poljske pridelke tako, da prejme gospodar 25% pridelkov, ki jih predvideva pogodba, vse ostalo pa najemnik. — Vsi, ki jih je do sedaj zaščita prišla iz enega ali drugega vzroka, so že izpuščeni na svobodo. — Vsem, ki imajo zemljišče v Italiji, so oblasti dale dovoljenje, da smejo v Italijo pobrati pridelke in jih spraviti domov. Isto velja tudi za obdelovanje zemljišča. — Pravijo, da bodo sedaj začeli razdeljevati živila na karte, kar do sedaj še niso storili, odkar je priključitev. — Po točnih ugotovitvah ni znano, da bi oblasti obsodile na prisilno delo koga od komunističnih aktivistov, ki so na dan 16. septembra bivali v STO, žigosali, da jih bo mogoče ločiti od izkaznic drugega prebivalstva prejšnjega področja »A« Julijske krajine. Kdor ima izkaznico poškodovano, bo moral predhodno zaprositi na občini, urad na Riva 3. novembra, za izstavitve nove izkaznice. Žigosanje se je začelo 6. t. m. ter je urejeno tako, da v določenih dneh pridejo na vrsto prebivalci z določenimi začetnicami, ki jih sproti obnavljajo. Poročajo, da je število zavrženih izkaznic zaradi poškodb precejšnje. Policijske oblasti so ustanovile doslej naslednje urade za žigosanje: v Devinu, na Opčinah in v Trstu: ulica Cologna, Istra in Hermet, kar je vsekakor premalo, saj bi morali ti uradi opraviti 350-400 tisoč žigosanj. Potrebno bo, da pristojna oblastva takoj zvišajo število uradov in zaposlenega osebja. Vsak prosilec mora izpolniti posebno prošnjo na obrazcu, ki ga dobi v uradu ter predložiti dokaz, da je bival dne 16. septembra na področju STO. V primeru dvoma je treba predložiti potrdilo občine.

Dr. Dragoljub Jovanović

Zadnjič smo poročali, da se je v Beogradu pričel proces proti voditelju Srbske kmetijske stranke dr. Drag. Jovanoviću, ki je bil obtožen zločinskih dejanj proti državi in povezanosti z izdajalskimi izseljenci kot dr. Mačkom. Dr. Jovanović je bil obsojen na 9 let prisilnega dela, soobtoženi inž. Gaži pa na 6 let.

ČITAJTE »DEMOKRACIJO«

Ortopedik
NICOLA BECCHI
TORINO - VIA REGGIO 8
Specialist za odstranitve

K I L E

brez operacije

objavlja novo zahvalno priznanje. Cenjeni g. N. Becchi. Sem zelo zadovoljen z Vašo pravico, ki mi je v času, ko sem jo nosil, omogočila, da sem lahko opravljal moja težka kmečka dela brez najmanjše motnje in mi v najkrajšem času povsem ustavila kilo. Že eno leto aparata ne rabim in čeprav ves čas delam nisem imel nikakih tozadevnih neprijetnosti. Se zahvaljujem in beležim.

BABOLIN ROMANO
Creola di Saccobonigo (Padova)

Ortopedik bo v: Trstu: v soboto 11. in v nedeljo 12. oktobra, albergo »Continentale« Gorici: v ponedeljek 13. oktobra, albergo »Unione«

Prispevki za tiskovni sklad »Demokracije«

Dva bencina iz Soške doline 200 lir, N. N., Hrvat, 665 lir, begunec izpod Krna 500 lir, N. N. Barkovlje 1000 lir.

Vsem iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.
Tiska tiskarna Budin v Gorici.